

เนื้อหา

ระบบเลขฐาน (Scale of Notation)

ระบบเลขฐาน ที่สำคัญที่จะต้องศึกษาคือระบบเลขฐานสอง ฐานแปด และฐานสิบหก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ระบบเลขฐานต่าง ๆ

คือ การนำตัวเลขมารวมกัน เพื่อให้เกิดความหมายเป็นค่าจะต้องอาศัยวิธีการกำหนดหลักของตัวเลขเรียกว่า

Positional Notation

หมายเหตุ เลขยกกำลังที่มีค่าสูงสุดจะน้อยกว่าจำนวนหลักอยู่หนึ่งเสมอ

ดังนั้นตัวเลขในตำแหน่งที่อยู่ทางขวาจะมีค่าน้อยที่สุดและตัวเลขทางซ้ายจะมีค่ามากที่สุด

$$\text{ค่าหลักประจำตำแหน่ง} = \text{ค่าของเลขจำนวนนั้น} \times \text{ค่าของเลขฐานที่ยกกำลังตามหลัก}$$

2.1.1 ระบบเลขฐาน 10

คือ ระบบเลขจำนวนที่เราใช้กันอยู่ทั่วไป ระบบเลขฐานสิบจะประกอบด้วยเลข 10 ตัว และแทนจำนวนเต็มจาก 0 ถึง 9 โดยตัวเลขแต่ละตัวจะมีค่าประจำตัว โดยค่าน้อยสุดคือ 0

กำลังของ 10 ซึ่งเป็นค่าประจำตำแหน่งคือ

$$10^0 = 1 \quad 10^1 = 10 \quad 10^2 = 100 \quad 10^3 = 1000 \dots$$

สำหรับเลขที่เป็นเศษส่วนหรือทศนิยมก็สามารถเขียนในรูปการกำหนดหลักของตัวเลข

(Positional Notation) ได้เช่นกัน โดยที่ตัวเลขในแต่ละหลักที่อยู่ในตำแหน่งหลังจุดทศนิยมกำลังของหลักจะมีค่าเป็นลบ เริ่มจาก (-1) เป็นต้นไป

$$10^{-1} = 1/10 \quad 10^{-2} = 1/100 \quad 10^{-3} = 1/1000 \quad 10^{-4} = 1/10000 \dots$$

2.1.2 ระบบเลขฐาน 2

ตัวเลขที่ใช้ในระบบนี้มีเพียง 2 ตัว คือ 0 และ 1 เท่านั้น การหาค่าที่แท้จริงของตัวเลขในระบบนี้ก็สามารถใช้การกำหนดหลักของตัวเลข (Positional Notation) มาใช้เป็นหลักได้อีกเช่นกัน ระบบเลขฐาน 2 เหมาะสมกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากภายในคอมพิวเตอร์มีหน่วยความจำแยกเป็น Bit และ Byte

ถ้าจะใช้ระบบเลขฐาน 2 แบบ 3 Bit คือ ใช้เลข 0 หรือ 1 จำนวน 3 ตัว จะสามารถสร้าง Byte หรือ Character ได้ $2^3 = 8 =$ ชนิด

สำหรับเลขที่อยู่หลังจุดทศนิยม ให้แต่ละหลักที่อยู่ในตำแหน่งหลังจุดทศนิยมกำลังของหลักจะมีค่าเป็นลบ เริ่มจาก (-1) เป็นต้นไป

ค่าตามตำแหน่งของส่วนที่เป็นจำนวนเต็มของเลขฐาน 2 คือ

$$2^0 \quad 2^1 \quad 2^2 \quad 2^3 \quad \dots$$

และค่าตามตำแหน่งของส่วนที่เป็นทศนิยมของเลขฐาน 2 คือ

$$2^{-1} \quad 2^{-2} \quad 2^{-3} \quad 2^{-4} \quad \dots$$

2.1.3 ระบบเลขฐาน 8

ตัวเลขที่ใช้ในระบบนี้มี 8 ตัว คือ 0 ถึง 7 การหาค่าที่แท้จริงของตัวเลขในระบบนี้ก็สามารถใช้การกำหนดหลักของตัวเลข (Positional Notation)

2.1.4 ระบบเลขฐาน 16

เลขในระบบนี้ ใช้ทั้งหมด 16 ตัว คือ ตัวเลขและตัวอักษรใช้ปนกัน คือ 0 ถึง 9 และ 10 ถึง 15 ใช้แทนด้วยตัวอักษร คือ A = 10 , B = 11, C = 12 , D = 13 , E = 14 , F = 15 การหาค่าที่แท้จริงของเลขระบบนี้ก็ใช้วิธีการกำหนดหลักของตัวเลข (Positional Notation)

2.2 การเปลี่ยนฐานของตัวเลข

คือ การเปลี่ยนเลขจากฐานหนึ่งไปเป็นเลขอีกฐานหนึ่ง สาเหตุที่ต้องมีการเปลี่ยนของตัวเลขเพราะในชีวิตประจำวันทั่ว ๆ ไปมนุษย์มีการใช้เฉพาะเลขฐาน 10 แม้กระทั่งการเตรียมข้อมูลสำหรับผ่านเข้าการคำนวณในเครื่องคอมพิวเตอร์ ก็ยังคงใช้เลขฐาน 10 อยู่ แต่ในการคำนวณภายในเครื่องคอมพิวเตอร์นั้น เลขฐาน 2 เป็นระบบเลขที่เหมาะสมที่สุด เพราะในระบบเลขฐาน 2 นั้นมีค่าที่ใช้อยู่เพียง 0 กับ 1 ซึ่งเมื่อประยุกต์ใช้กับระบบอุปกรณ์ ทางอิเล็กทรอนิกส์ก็จะเทียบได้กับสถานะคือ ปิดและเปิด หรือลบ กับบวก นับได้ว่าระบบเลขฐาน 2 นับเป็นหัวใจของการคำนวณในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่นิยมออกแบบเครื่องให้ใช้กับระบบเลขฐาน 2 เป็นส่วนใหญ่

นอกจากระบบเลขฐาน 2 แล้วยังมีระบบเลขฐาน 8 และฐาน 16 ซึ่งเป็นระบบเลขที่มีความสัมพันธ์กับเลขฐาน 2 เพราะ $2^3 = 8$ และ $2^4 = 16$ ซึ่งเครื่องคอมพิวเตอร์บางชนิดก็ใช้กับระบบเลขฐานดังกล่าวด้วย

2.2.1 การเปลี่ยนเลขฐานจากเลขฐานต่าง ๆ เป็นเลขฐาน 10

ทำได้โดยการกำหนดหลักของตัวเลข (Position Notation)

$$\text{ค่าหลักประจำตำแหน่ง} = \text{ค่าของเลขจำนวนนั้น} \times \text{ค่าหลักของเลขฐานที่ยกกำลัง}$$

เฉพาะระบบเลขในฐาน 2 ซึ่งมีค่าที่แท้จริงเพียง 2 ค่า คือ 0 กับ 1 นอกจากการใช้วิธี Position Notation ในการเปลี่ยนไปเป็นเลขฐาน 10 แล้ว อาจทำได้อีกรูปวิธีหนึ่งคือ โดยใช้ค่าหลักของเลขในฐาน 2 บวกเข้าด้วยกัน โดยบวกเฉพาะหลักที่มีค่าเท่านั้น หลักที่เป็นศูนย์ไม่ต้องนำมาบวก

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 110101_2 &= 1 \times 2^5 + 1 \times 2^4 + 0 \times 2^3 + 1 \times 2^2 + 0 \times 2^1 + 1 \times 2^0 \\
&= (1 \times 32) + (1 \times 16) + (0 \times 8) + (1 \times 4) + (0 \times 2) + (1 \times 1) \\
&= 32 + 16 + 0 + 4 + 0 + 1 \\
&= 53
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 10.01101_2 &= 1 \times 2^1 + 0 \times 2^0 + 0 \times 2^{-1} + 1 \times 2^{-2} + 1 \times 2^{-3} + 0 \times 2^{-4} + 1 \times 2^{-5} \\
&= (1 \times 2) + (0 \times 1) + 1/2 + 1/4 + 1/8 + 1/16 + 1/32 \\
&= 2 + 0 + 0 + 0.25 + 0.125 + 0 + 0.03125 \\
&= 2.40625
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 2173_8 &= 2 \times 8^3 + 1 \times 8^2 + 7 \times 8^1 + 3 \times 8^0 \\
&= 1024 + 64 + 26 + 3 \\
&= 1147
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 65.01_8 &= 6 \times 8^1 + 5 \times 8^0 + 0 \times 8^{-1} + 1 \times 8^{-2} \\
&= 48 + 5 + 0 + 1/64 \\
&= 48 + 5 + 0 + 0.15625 \\
&= 53.015625
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 13DF_{16} &= 1 \times 16^3 + 3 \times 16^2 + (13) \times 16^1 + (15) \times 16^0 \\
&= 4096 + 768 + 208 + 15 \\
&= 5087
\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
\text{ตัวอย่าง } 7.2A_{16} &= 7 \times 16^0 + 2 \times 16^{-1} + (10) \times 16^{-2} \\
&= 7 + 2/16 + 10/256 \\
&= 7 + 0.125 + 0.390625 \\
&= 7.1640625
\end{aligned}$$

2.2.2 การเปลี่ยนเลขฐาน 10 เป็นเลขฐานต่าง ๆ

จำนวนเต็ม

นำเลขฐาน 10 ตั้ง แล้วหารสั้นด้วยเลขฐานใหม่ที่ต้องการเปลี่ยน ทำการหารจนตัวตั้งเป็น 0 การหารทุกครั้ง จะมีเศษให้เขียนเศษไว้ทางขวามือ ถ้าการหารนั้นลงตัวกำหนดให้เขียนเศษเป็น 0 คำตอบคือ เศษที่เขียนไว้ทางขวา โดยอ่านย้อนจากด้านล่างขึ้นไปด้านบน

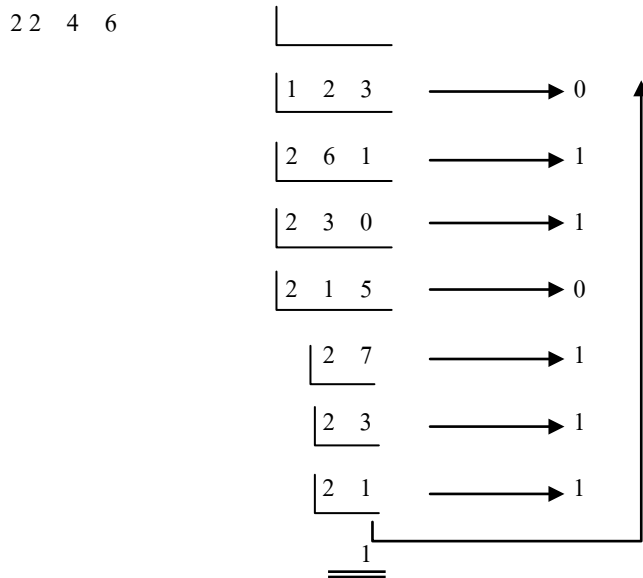

ทศนิยม

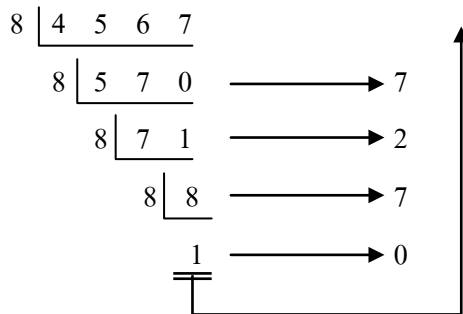
นำเลขทศนิยมฐาน 10 เป็นตัวตั้งแล้วคูณด้วยเลขฐานใหม่จนได้ทศนิยมเป็นศูนย์ทั้งหมด คำตอบคือตัวเลขที่อยู่หน้าทศนิยมที่เป็นจำนวนเต็ม

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 246_{10} เป็นเลขฐาน 2

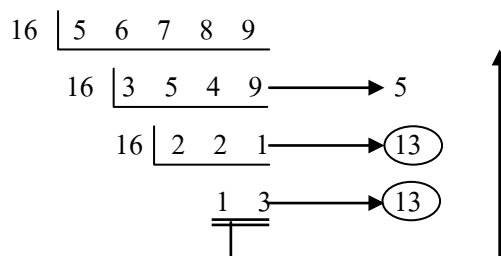
ดังนั้น $246_{10} = 11110110_2$

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 4567_{10} เป็นเลขฐาน 8

ดังนั้น $4567_{10} = 10727_8$

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 56789_{10} เป็นเลขฐาน 16

ดังนั้น $56789_{10} = DDD5_{16}$

ในส่วนของเลขฐาน 10 ที่เป็นทศนิยม ให้คูณด้วยฐานที่ต้องการเปลี่ยน คุณเฉพาะส่วนที่เป็นทศนิยมเท่านั้น เนื่องจากจำนวนหลังทศนิยมนั้น ค่าของหลักจะคูณด้วยตัวยกกำลังที่เป็นลบ ผลคูณถ้ามีจำนวนเต็มให้ทดไว้ข้างหน้าทางด้านซ้ายมือ ถ้าไม่มีจำนวนเต็มก็ให้ใส่ 0 ไว้ทางด้านซ้ายมือและคูณต่อไปเรื่อย ๆ โดยคุณเฉพาะจำนวนหลังทศนิยมนั้น จนกระทั่งจำนวนหลักทศนิยมนั้นมีค่าเป็น 0 หรือเข้าใกล้ 0 มากที่สุด ก็จะได้ค่าที่ต้องการ โดยอ่านค่าจำนวนเต็มทีทดไว้ ข้างหน้าทางซ้ายมือตามลำดับ โดยอ่านจากข้างบนลงข้างล่าง รวมทั้งจำนวนเต็มที่เป็น 0 ต้องรวมด้วย

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 0.8125_{10} เป็นเลขฐาน 2

$$\begin{array}{r}
 .8125 \text{ x} \\
 \underline{2} \\
 1.6250 \text{ x} \\
 \underline{2} \\
 1.2500 \text{ x} \\
 \underline{2} \\
 0.5000 \text{ x} \\
 \underline{2} \\
 \underline{\underline{1.0000}}
 \end{array}$$

ดังนั้น $0.8125_{10} = 0.1101_2$

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 0.6328125_{10} เป็นเลขฐาน 8

$$\begin{array}{r}
 .6328125 \text{ x} \\
 \underline{8} \\
 5.0625000 \text{ x} \\
 \underline{8} \\
 0.5000000 \text{ x} \\
 \underline{8} \\
 \underline{\underline{4.0000000}}
 \end{array}$$

ดังนั้น $0.6328125_{10} = 0.504_8$

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 0.9765625_{10} เป็นเลขฐาน 16

$$\begin{array}{r}
 .9765625 \times \\
 \hline
 16 \\
 \hline
 \textcircled{15}.6250000 \times \\
 \hline
 16 \\
 \hline
 \textcircled{10}.\underline{\underline{0000000}}
 \end{array}$$

ดังนั้น $0.9765625_{10} = 0.FA_{16}$

2.2.3 ฐานเดิมและฐานใหม่มีความสัมพันธ์กัน

1. ระหว่างฐาน 2 และฐาน 8 จะได้ $2^3 = 8$

หมายถึงเลขฐาน 2 จำนวน 3 ตัวจะเท่ากับเลขฐาน 8 จำนวน 1 ตัว

วิธีคิด ถ้าเลขฐาน 2 เป็นจำนวนเต็มให้แบ่งทีละ 3 ตัวจากขวามือ คือค่าน้อยสุดไปทางซ้ายมือซึ่งมีค่ามากแล้วหาค่าประจำหลัก เช่นเดียวกับการกำหนดหลักของตัวเลข (Positional Notation) แล้วนำค่าจากที่แบ่งทีละ 3 ตัว นำมาบวกกันก็จะเป็นค่าประจำหลักของเลขฐาน 8

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 1101101111_2 เป็นเลขฐาน 8

<u>1</u>	<u>1 0 1</u>	<u>1 0 1</u>	<u>1 1 1</u>	เลขฐาน 2
1	4 0 1	4 0 1	4 2 1	
1	5	5	7	เลขฐาน 8

$\therefore 1101101111_2 = 1557_8$

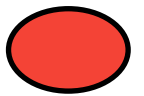
ถ้าเลขฐาน 2 เป็นทศนิยมให้แบ่งทีละ 3 ตัวจากซ้ายมือค่ามากไปทางขวามือ ซึ่งมีค่าน้อยถ้าแบ่งแล้วไม่ครบ 3 ตัวก็ต้องเติม 0 ลงไปเพื่อให้ครบ 3 แล้วหาค่าประจำหลักเช่นเดียวกับการกำหนดหลักของตัวเลข (Positional Notation) แล้วนำค่าจากที่แบ่งทีละ 3 ตัว นำมาบวกกันก็จะเป็นค่าประจำหลักของเลขฐาน 8 ที่เป็นทศนิยม

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 10111101_2 เป็นเลขฐาน 8

<u>1 0 1</u>	<u>1 1 1</u>	<u>0 1 0</u>	เลขฐาน 2
5	5	7	เลขฐาน 8

$\therefore 10111101_2 = 572_8$

2. ระหว่างฐาน 2 และฐาน 16 จะได้ $2^4 = 16$

หมายถึงเลขฐาน 2 จำนวน 4 ตัวจะเท่ากับเลขฐาน 16 จำนวน 1 ตัว วิธีคิดเช่นเดียวกับเลขฐาน 2 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 8 เพียงแต่จัดชุดไว้ชุดละ 4 ตัว

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 1101011101.1101101_2 เป็นเลขฐาน 16

<u>1 1</u>	<u>0 1 0 1</u>	<u>1 1 0 1</u>	.	<u>1 1 0 1</u>	<u>1 0 1 0</u>	เลขฐาน 2
3	5	(13)	.	(13)	(10)	
3	5	D	.	D	A	เลขฐาน 16

$\therefore 1101011101.1101101_2 = 35D.DA_{16}$

3. ระหว่างฐาน 8 และฐาน 16 จะได้ $2^4 = 16$

การเปลี่ยนเลขฐาน 8 เป็นเลขฐาน 16 ให้เปลี่ยนเลขฐาน 8 เป็นเลขฐาน 2 ก่อนแล้วจึงเปลี่ยนเป็นฐาน 16 ก็จะสามารถเปลี่ยนเลขฐาน 8 เป็นเลขฐาน 16 ตามต้องการ

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน 456_8 เป็นเลขฐาน 16

4	5	6	เลขฐาน 8
100	← 101	← 110	เลขฐาน 2
1	2	(14)	เลขฐาน 16

$\therefore 456_8 = 12E_{16}$

- การเปลี่ยนเลขฐาน 16 เป็นเลขฐาน 8 ให้เปลี่ยนเลขฐาน 16 เป็นเลขฐาน 2 ก่อนแล้วจึงเปลี่ยนเป็นฐาน 2 ให้เป็นเลขฐาน 8 ก็จะสามารถเปลี่ยนเลขฐาน 16 เป็นเลขฐาน 8 ได้ตามต้องการ

ตัวอย่าง จงเปลี่ยน $AE5_{16}$ เป็นเลขฐาน 8

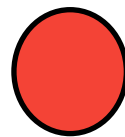
(10)	(14)	5	เลขฐาน 16
1010	← 1110	← 0101	เลขฐาน 2
5	3 4	5	เลขฐาน 8

$\therefore AE5_{16} = 5345_8$

2.3 การคำนวณในระบบเลขฐานต่างๆ

การบวก ลบ คูณ หารจะต้องทำได้ต่อเมื่อจำนวนทั้งสองอยู่ในฐานเดียวกันเสียก่อน ถ้าอยู่ในฐานที่ไม่เท่ากัน ก็จะต้องเปลี่ยนให้เป็นฐานเดียวกันเสียก่อน จึงจะทำการคำนวณได้

2.3.1 การบวกเลขฐาน (Addition)

หลักการของการบวกทุก ๆ หลักจะใช้ได้กับเลขทุก ๆ ฐานแยกเป็น 2 กรณี คือ

การบวกเลขตั้งแต่ 2 จำนวนขึ้นไปนั้นให้เริ่มจากหลัก LSD (Least Significant Digit) คือเลขที่มีความสำคัญน้อยที่สุดของทุก ๆ จำนวนให้ตรงกันจากขวาทางซ้ายแล้วเริ่มบวกโดยใช้ตารางการบวกของระบบเลขแต่ละฐาน ผลบวกที่ได้ใส่ให้ตรงหลัก โดยถ้าผลบวกได้น้อยกว่าฐานของเลขนั้นให้ใส่ได้เลย ถ้าผลบวกเท่ากับหรือมากกว่าฐานนั้นจะต้องเอาค่าของฐานนั้นหาจำนวนที่เท่ากันหรือมากกว่าฐานนั้นจำนวนครั้งที่หารได้จะเป็นตัวทศ ส่วนเศษที่ได้เป็นค่าที่ต้องใส่ในหลักนั้นทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงการบวกหลักสุดท้าย

การบวกใช้ค่าสำเร็จรูป จากตารางการบวกในแต่ละฐานได้ดังนี้

1. การบวกระบบเลขฐาน 10

หลักทั่ว ๆ ไปในการใช้ตารางการบวก

1. ตารางนี้มีตัวเลขตามแนวนอน 10 แถว จาก 0 ถึง 9 และตามแนวตั้ง 10 แถว ตั้งแต่ 0 ถึง 9 เช่นเดียวกัน
2. ในการบวกนั้นเมื่อต้องการบวกเลข 2 จำนวน ให้ดูตัวเลขจากแนวนอน และแนวตั้ง พบกันตรงค่าใด ค่านั้นคือผลบวก แต่เนื่องจากตารางที่แสดงไว้ไม่เต็มตาราง แต่แสดงเพียงครึ่งเดียว เนื่องจากตาราง 2 ด้าน สมมาตรกัน (Symmetry) จึงแทนกันได้

2. การบวกในระบบเลขฐาน 2

ตารางการบวกเลขฐาน 2

+	0	1
0	0	1
1	1	10

$$0 + 0 = 0$$

$$0 + 1 = 1$$

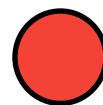
$$1 + 1 = 10(1+1 = 2/2 = 1 \text{ เศษ } 0 \text{ ใส่ } 0 \text{ ทด } 1)$$

ตัวอย่าง จงหาค่าของ $110.01_2 + 11010.11_2$

$$\begin{array}{r}
 110.01_2 \quad \text{ฐาน 2} \\
 11010.11_2 \quad \text{ฐาน 2} \\
 \hline
 101001.00_2 \quad \text{ฐาน 2} \\
 = 101001.00_2
 \end{array}$$

นับจากขวาไปซ้าย

หลักที่ 1	$1 + 1$	$=$	$2/2$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 2	$1 + 0 + 1$	$=$	$2/2$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 3	$1 + 0 + 0$	$=$	1	ใ้	1
หลักที่ 4	$1 + 1$	$=$	$2/2$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 5	$1 + 1 + 0$	$=$	$2/2$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 6	$1 + 1 + 1$	$=$	$3/2$	$=$	1 เศษ 1 ใ้ 1 ทด 1
หลักที่ 7	$1 + 1$	$=$	$2/2$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1

3. การบวกในระบบเลขฐาน 8

ตัวอย่าง จงหาค่าของ $456.75 + 323.46$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccccc}
 4 & 5 & 6 & . & 7 & 5 & \\
 3 & 2 & 3 & . & 4 & 6 & \\
 \hline
 1 & 0 & 0 & 2 & . & 4 & 3
 \end{array} & \begin{array}{l} \text{ฐาน 8} \\ \text{ฐาน 8} \\ \text{ฐาน 8} \end{array} \\
 & = 1002.43_8
 \end{array}$$

นับจากขวาไปซ้าย

หลักที่ 1	$5 + 6$	$=$	$11/8$	$=$	1 เศษ 3 ใ้ 3 ทด 1
หลักที่ 2	$1 + 7 + 4$	$=$	$12/8$	$=$	1 เศษ 4 ใ้ 4 ทด 1
หลักที่ 3	$1 + 6 + 3$	$=$	$10/8$	$=$	1 เศษ 2 ใ้ 2 ทด 1
หลักที่ 4	$1 + 5 + 2$	$=$	$8/8$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 5	$1 + 4 + 3$	$=$	$8/8$	$=$	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1

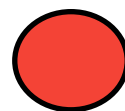
4. การบวกในระบบเลขฐาน 16

ตั้งแต่ 0 ถึง 9 แทนด้วยตัวเลขและตั้งแต่ 10 ถึง 15 แทนด้วย ตัวอักษรคือ 10=A, 11=B, 12=D, 13=D, 14=E และ 15=F

ตัวอย่าง จงหาค่าของ $4ABF \cdot AD_{16} + AFEC \cdot 59_{16}$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccccc}
 4 & (10) & (11) & (15) & . & (10) & (13) \\
 (10) & (15) & (14) & (12) & . & 5 & 9 \\
 \hline
 (15) & (10) & (10) & (12) & . & 0 & 6
 \end{array} & \begin{array}{l} \text{ฐาน 16} \\ \text{ฐาน 16} \\ \text{ฐาน 16} \end{array} \\
 & = FAAC \cdot 06_{16}
 \end{array}$$

นับจากทางขวาไปซ้าย

หลักที่ 1	13 + 9	=	22/16	=	1 เศษ 6 ใ้ 6 ทด 1
หลักที่ 2	1 + 10 + 5	=	16/16	=	1 เศษ 0 ใ้ 0 ทด 1
หลักที่ 3	1 + 15 + 12	=	28/16	=	1 เศษ 12 ใ้ 12 ทด 1
หลักที่ 4	1 + 11 + 14	=	26/16	=	1 เศษ 10 ใ้ 10 ทด 1
หลักที่ 5	1 + 10 + 15	=	26/16	=	1 เศษ 10 ใ้ 10 ทด 1
หลักที่ 6	1 + 4 + 10	=	15		

2.3.2 การลบเลขฐาน (Substraction)

การลบเลข 2 จำนวนนั้น ขั้นแรกให้เริ่มต้นวิธีเดียวกับการบวก คือ ตั้งหลัก L S D (ค่าที่น้อยที่สุด) ของตัวตั้งและตัวลบให้ตรงกัน แล้วลบทีละหลักโดยใช้ระบบเดียวกับเลขทุกฐานดังนี้คือ

ถ้าตัวตั้งมีค่ามากกว่าตัวลบ ก็ลบได้เลยใส่คำตอบซึ่งเป็นผลต่างให้ตรงกับหลัก

ถ้าตัวตั้งมีค่าน้อยกว่าตัวลบ ลบเลขทันทีไม่ได้จะต้องมีการยืมจากหลักถัดไปอีก 1 ทำให้หลักที่ถูกยืมมีค่าลดลง 1 ซึ่งหลักที่ยืมมามีค่าเท่ากับค่าของฐาน

ตัวอย่าง จงหาค่าของ $702_{10} - 359_{10}$

$$\begin{array}{r} 7 \quad 0 \quad 2 \\ \underline{3 \quad 5 \quad 9} \\ 3 \quad 4 \quad 3 \end{array}$$

หลักที่ 1   ลบไม่ได้ยืมหลักที่ 2 มา 10

$$\therefore 2 + 10 = 12 - 9 = 3$$

หลักที่ 2   0 ไม่มีให้หลักที่ 1 ยืม ต้องไปยืมหลักที่ 3 มา 1

$$\therefore 10 - 1 = 9 - 5 = 4$$

หลักที่ 3   ถูกยืมไป 1 เหลือ $7 - 1 = 6$

$$\therefore 6 - 3 = 3$$

ตัวอย่าง $101001.00_2 - 111010.11_2$

$$\begin{array}{r} 1 \quad 0 \quad 1 \quad 0 \quad 0 \quad 1 \quad . \quad 0 \quad 0 \quad \text{ฐาน 2} \\ \underline{1 \quad 1 \quad 1 \quad 0 \quad 1 \quad 0 \quad . \quad 1 \quad 1 \quad \text{ฐาน 2}} \\ \underline{\underline{0 \quad 0 \quad 1 \quad 1 \quad 1 \quad 0 \quad . \quad 0 \quad 1 \quad \text{ฐาน 2}}} \\ = 1110.01_2 \end{array}$$

จากซ้ายไปขวา

หลักที่ 1   ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 2 มา 1 เป็น 2
 $\therefore 2 - 1 = 1$

หลักที่ 2   เหลือ 1
 $\therefore 1 - 1 = 0$

หลักที่ 3   เหลือ 0
 $\therefore 0 - 0 = 0$

หลักที่ 4   ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 5 มา 1 เป็น 2
 $\therefore 2 - 1 = 1$

หลักที่ 5   เหลือ 1
 $\therefore 1 - 0 = 1$

หลักที่ 6   เหลือ 0 ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 7 มา 1 เป็น 2
 $\therefore 2 - 1 = 1$

หลักที่ 7   เหลือ 0
 $\therefore 1 - 1 = 0$

หลักที่ 8   เหลือ 0

ตัวอย่าง $41352_8 - 7634_8$

$$\begin{array}{r} 4 \quad 1 \quad 3 \quad 5 \quad 2 \quad \text{ฐาน 8} \\ \underline{\quad 7 \quad 6 \quad 3 \quad 4 \quad \text{ฐาน 8}} \\ 3 \quad 1 \quad 5 \quad 1 \quad 6 \quad \text{ฐาน 8} \\ = 31516_8 \end{array}$$

หลักที่ 1   ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 2 มา 1 เป็น 8
 $\therefore 8 + 2 = 10 - 4 = 6$

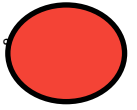
หลักที่ 2   เหลือ 4
 $\therefore 4 - 3 = 1$

หลักที่ 3   ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 4 มา 1 เป็น 8
 $\therefore 8 + 3 = 11 - 6 = 5$

หลักที่ 4   เหลือ 0 ลบไม่ได้ ยืมหลักที่ 5 มา 1 เป็น 8
 $\therefore 8 + 0 = 8 - 7 = 1$

หลักที่ 5   เหลือ 3

ตัวอย่าง D 7 3 A E₁₆ - 8 4 C B₁₆

$$\begin{array}{r} 13 \quad 7 \quad 3 \quad 10 \quad 14 \\ \hline \end{array} \quad \text{ฐาน 16}$$

$$\begin{array}{r} \quad 8 \quad 4 \quad 12 \quad 11 \\ \hline \end{array} \quad \text{ฐาน 16}$$

$$\begin{array}{r} \underline{\underline{12 \quad 14 \quad 14 \quad 14 \quad 3}} \\ \hline \end{array} \quad \text{ฐาน 16}$$

$$= C E E E 3_{16}$$

หลักที่ 1 $14 - 11 = 3$

หลักที่ 2   ลบไม่ได้ยืมหลักที่ 3 มา 1 เป็น 16

$$16 + 10 = 26 - 12 = 14$$

หลักที่ 3   เหลือ 2 ลบไม่ได้ยืมหลักที่ 4 มา 1 เป็น 16

$$16 + 2 = 18 - 4 = 14$$

หลักที่ 4   เหลือ 6 ลบไม่ได้ยืมหลักที่ 5 มา 1 เป็น 16

$$16 + 6 = 22 - 8 = 14$$

หลักที่ 5   เหลือ 12

การตรวจคำตอบทำได้โดย ผลบวกรวมกับตัวลบจะต้องเท่ากับตัวตั้ง เช่น $7 - 3 = 4$ ทดสอบโดย $3 + 4 = 7$

2.3.3 การคูณ (Multiplication)

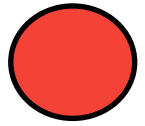
ต้องตั้งหลัก L S D (Least Significant Digit) ตัวที่มีค่าน้อยที่สุดของตัวตั้ง และตัวคูณให้ตรงกันเสียก่อน แล้ว จึงจะเริ่มคูณซึ่งจะทำได้เช่นเดียวกับการบวกอาจทำได้ 2 วิธีคือ

1. ใช้ตารางการคูณแบบสำเร็จรูป แล้วหาผลลัพธ์ได้เลยทันที
2. ไม่ใช่แบบตารางการคูณ แต่ใช้การตั้งคูณ โดยทำให้เป็นเลขฐานเดียวกันเสียก่อน แล้วจึงคูณวิธีเดียวกับเลขฐาน 10 ที่เคยเรียนมาแล้ว

ตัวอย่าง $1101_2 \times 1100_2$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{cccc}
 1 & 1 & 0 & 1 \\
 \hline
 1 & 1 & 0 & 0
 \end{array}
 \begin{array}{c}
 \\
 \times
 \end{array}
 \\
 \hline
 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\
 1 & 1 & 0 & 1 & & \\
 \hline
 \underline{\underline{1 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & 0}} \\
 = 10011100_2
 \end{array}$$

ตัวอย่าง $47_8 \times 37_8$

$$\begin{array}{r}
 47 \\
 17 \\
 \hline
 421 \\
 \hline
 165 \\
 \hline
 2271 \\
 \hline
 = 2271_8
 \end{array}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} 7 \times 7 = 49/8 = 6 \text{ เศษ } 1 \text{ ใ้ } 1 \text{ ทด } 6 \\ 7 \times 4 = 28+6 = 34/8 = 4 \text{ เศษ } 2 \text{ ใ้ } 2 \text{ ทด } 4 \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} 3 \times 7 = 21/8 = 2 \text{ เศษ } 5 \text{ ใ้ } 5 \text{ ทด } 2 \\ 3 \times 4 = 12+2 = 14/8 = 1 \text{ เศษ } 6 \text{ ใ้ } 6 \text{ ทด } 1 \end{array} \right.$$

แล้วจึงนำมาบวกกันของฐาน 8 ดังที่ได้กล่าวแล้ว

$$\left\{ \begin{array}{l} 11 \times 4 = 44/16 = 2 \text{ เศษ } 12 \text{ ใ้ } 12 \text{ ทด } 2 \\ 11 \times 10 = 110+2 = 112/16 = 7 \text{ เศษ } 0 \text{ ใ้ } 0 \text{ ทด } 7 \\ 11 \times 6 = 66+7 = 73/16 = 4 \text{ เศษ } 9 \text{ ใ้ } 9 \text{ ทด } 4 \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} 3 \times 4 = 12/16 = 0 \text{ เศษ } 12 \text{ ใ้ } 12 \text{ ทด } 0 \\ 3 \times 10 = 30/16 = 1 \text{ เศษ } 14 \text{ ใ้ } 14 \text{ ทด } 1 \\ 3 \times 6 = 18+1 = 19/16 = 1 \text{ เศษ } 13 \text{ ใ้ } 3 \text{ ทด } 1 \end{array} \right.$$

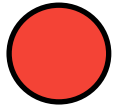
แล้วนำ 2 จำนวนมาบวกกันเช่นเดียวกับการบวกเลขฐาน 16 ที่ได้ศึกษามาแล้ว

ตัวอย่าง $AEF_{16} \times 6CB_{16}$

$$\begin{array}{r}
 \textcircled{10} \textcircled{14} \textcircled{15} \\
 6 \textcircled{12} \textcircled{11} \\
 \hline
 7845 \\
 \hline
 8334 \\
 \hline
 41 \textcircled{15} 2 \\
 \hline
 4 \textcircled{10} 9 \textcircled{13} 85 \\
 \hline
 = 4A9D85_{16}
 \end{array}$$

ตัวอย่าง $3641 \div 7$

$$\begin{array}{r}
 427 \\
 7 \overline{) 3641} \\
 \underline{34} \\
 24 \\
 \underline{16} \\
 61 \\
 \underline{61} \\
 = 427_8
 \end{array}$$

- $7 \times 1 = 7$ เลขฐาน 8
- $7 \times 2 = 16$ เลขฐาน 8
- $7 \times 3 = 25$ เลขฐาน 8
- $7 \times 4 = 34$ เลขฐาน 8
- $7 \times 5 = 43$ เลขฐาน 8
- $7 \times 6 = 52$ เลขฐาน 8
- $7 \times 7 = 61$ เลขฐาน 8

ตัวอย่าง $3BFA_{16} \div 9_{16}$

$$\begin{array}{r}
 61010 \\
 9 \overline{) 3111510} \\
 \underline{36} \\
 515 \\
 \underline{510} \\
 510 \\
 \underline{510} \\
 = 6AA_{16}
 \end{array}$$

- $9 \times 1 = 9$ เลขฐาน 16
- $9 \times 2 = 12$ เลขฐาน 16
- $9 \times 3 = 11$ เลขฐาน 16
- $9 \times 4 = 24$ เลขฐาน 16
- $9 \times 5 = 213$ เลขฐาน 16

$9 \times 6 =$	3	16	เลขฐาน 16
$9 \times 7 =$	3	15	เลขฐาน 16
$9 \times 8 =$	4	8	เลขฐาน 16
$9 \times 9 =$	5	1	เลขฐาน 16
$9 \times 10 =$	5	10	เลขฐาน 16
$9 \times 11 =$	6	3	เลขฐาน 16
$9 \times 12 =$	6	12	เลขฐาน 16
$9 \times 13 =$	7	5	เลขฐาน 16
$9 \times 14 =$	7	14	เลขฐาน 16
$9 \times 15 =$	8	7	เลขฐาน 16

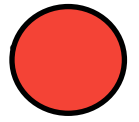
---

3. หนังสืออ้างอิง

1. “คณิตศาสตร์” อาจารย์เพิ่มยศ พูนพานิช 2536 หจก.เค.เอ็ม.บีค แอนด์พับลิชชิง
2. “คณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์” ดร.พิชัย บูรณสมบัติ 2527 บริษัท ไนน์(1984) จำกัด
3. “คณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์” เกษมชาติ ทองชา ศูนย์หนังสือเมืองไทย
4. “คณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์” อาจารย์พรชัย พันธุ์จ่านงค์ บริษัทพัฒนาวิชาการ (2535)
5. www.dovepvc.moe.go.th/maths/index.html - 3k
6. www.chanac.ac.th/e-learning/course/info.php?id=23 - 5k

วิทยาลัยเทคโนโลยีพงษ์สวัสดิ์

วิชา คณิตศาสตร์คอมพิวเตอร์	ใบงานหน่วยที่ 2	รหัสวิชา 2201-2401
หน่วยที่ 2		สัปดาห์ที่ 2 - 4
เรื่อง ระบบเลขฐาน		จำนวนคาบ 2 คาบ/สัปดาห์

1. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. บอกวิธีการเปลี่ยนและคำนวณเลขฐานได้ (ความรู้)
2. อธิบายหลักการเปลี่ยนและคำนวณเลขฐานได้ (ความเข้าใจ)
3. คำนวณเลขฐานสอง, ฐานแปด, และฐานสิบหก ได้ (การนำไปใช้)
4. จำแนกประเภทของระบบเลขฐานได้ (วิเคราะห์)
5. แสดงวิธีการเปลี่ยนและคำนวณเลขฐานสอง, ฐานแปดและฐานสิบหกได้ (ทักษะ)
6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนและคำนวณเลขฐาน (จิตพิสัย)

2. วัสดุอุปกรณ์

1. ใบความรู้
2. อุปกรณ์เครื่องเขียน
3. คอมพิวเตอร์

3. ลำดับขั้นตอนในการทำงาน

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามและปฏิบัติตามคำสั่งในแต่ละข้อให้สมบูรณ์

4. เกณฑ์การประเมิน

ใช้เกณฑ์การประเมินตามแบบประเมินการตอบคำถามการทำใบงาน

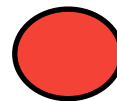
คำสั่ง จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนคิดว่าเลขฐานที่เรานิยมใช้ในปัจจุบันคือเลขฐานอะไรและประกอบด้วยเลขอะไรบ้าง
2. ให้นักเรียนบอกความสำคัญของเลขฐานที่ใช้กับคอมพิวเตอร์มาตามความเข้าใจ

3. จงกระจายจำนวนต่อไปนี้

1. 11010.11_2 .....
2. 3120_4 .....
3. 356.74_8 .....
4. $AF5B.C8_{16}$ .....

4. จงหาค่าของ

1. 0.75_8	11 11101.001_2
2. 10000_2	12 1.110011_2
3. $12B_{16}$	13 0.11_2
4. $5AA.F_{16}$	14 776.34_8
5. 146.44_8	15 54.12_8
2. 10110.1010_2	16 1554_8
3. $AA.A_{16}$	17 1.5046_8
4. 124.6_8	18 12121.1212_8
5. 10010101.01_2	19 $C53AF_{16}$
10. 0.001_2	20. $D.C23E_{16}$

5. จงเปลี่ยนเลขฐาน 10 ให้เป็นเลขฐานอื่น

1. 3562 เป็นเลขฐาน 8
2. 111131 เป็นเลขฐาน 2
3. 7897 เป็นเลขฐาน 8
4. 1234 เป็นเลขฐาน 2
5. 76543 เป็นเลขฐาน 16

7. จงเปลี่ยนเลขฐานจำนวนต่อไปนี้

1. 10211_3 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 9
2. 88.88_9 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 5
3. 34567_8 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 6
4. 1011.11_2 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 6
5. 4555_7 เปลี่ยนเป็นเลขฐาน 4

8. จงเปลี่ยนแปลงเลขจำนวนต่อไปนี้เป็นเลขในฐาน 2

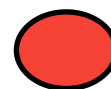
1. ACD_{16}
2. 7560_8
3. 1058_{10}

6. จงเปลี่ยนเลขฐานจำนวนต่อไปนี้

1. จงเปลี่ยน 0.875 เป็นเลขฐาน 2
2. จงเปลี่ยน 0.6875 เป็นเลขฐาน 2
3. จงเปลี่ยน 0.703125 เป็นเลขฐาน 16
4. จงเปลี่ยน 5643.84375 เป็นเลขฐาน 8
5. จงเปลี่ยน 345.235 เป็นเลขฐาน 2

6. 4321.42_5 เปลี่ยนเป็นเลขในฐาน 12
7. 677.12_8 เปลี่ยนเป็นเลขในฐาน 3
8. 1443_9 เปลี่ยนเป็นเลขในฐาน 6
9. 551_6 เปลี่ยนเป็นเลขในฐาน 2
10. 1222.122_3 เปลี่ยนเป็นเลขในฐาน 7

9. จงเปลี่ยนแปลงเลขจำนวนต่อไปนี้เป็นเลขในฐาน 8 และฐาน 10

1. 1110110101.11_2
2. 10000100_2
3. 10101001.101110_2

10. จงเปลี่ยน 4567.32_8 เป็นเลขฐาน 16

11. จงเปลี่ยน ADF_{16} เป็นเลขฐาน 8

12. จงหาค่าของ

1. $1011_2 + 110_2$
2. $11011.01_2 + 10110.1_2$
3. $1_2 + 101_2$
4. $1110.01_2 + 11010.11_2$
5. $1011_2 + 1101_2 + 1001_2 + 1100_2$

6. $1055_8 + 432_8$
7. $235_8 + 47_8$
8. $765.07_8 + 664.46_8$
9. $434.057_8 + 6772.56_8$
10. $4775_8 + 3656_8 + 5774_8$
11. $ABCDE_{16} + 987F6_{16} + A956F_{16}$
12. $9FCD.0F_{16} + B671.CE_{16}$

13. จงหาค่าของ

1. $101_2 - 10_2$
2. $101101.10_2 - 10101.01_2$
3. $10000_2 - 1_2$
4. $10110110.01_2 - 1011110.10_2$
5. $1111_2 - 101_2$

6. $76_8 - 67_8$
7. $43211_8 - 5555_8$
8. $12345.43_8 - 6746.67_8$
9. $1111_8 - 543_8$
10. $AE_{16} - 9F_{16}$
11. $1357E_{16} - ABCD.FF_{16}$
12. $57CDA.AA_{16} - 9FCF.EF_{16}$

14. จงหาค่าของผลคูณต่อไปนี้

1. $10111_2 \times 101_2$
2. $1110_2 \times 111_2$
3. $1011_2 \times 101_2$
4. $111101_2 \times 1101_2$
5. $1.01_2 \times 10.1_2$

6. $47_8 \times 42_8$
7. $567_8 \times 54_8$
8. $5047_8 \times 323_8$
9. $404.1_8 \times 3.2_8$
10. $94_{16} \times 7_{16}$
11. $AE_{16} \times CF_{16}$
12. $A9BE_{16} \times 6AD_{16}$

